

www.ketab.ir

فرهنگ عامیانه مردم تیرانِ اصفهان
« طهران قدیم »

گردآوری و تألیف: حسین صابری تهرانی

سرشناسه: صابری تهرانی، حسین ۱۳۴۶
عنوان و نام پدیدآور: فرهنگ عامیانهٔ مردم تیران اصفهان

حسین صابری تهرانی

مشخصات نشر: تیران و کرون، آستاره ۱۴۰۰
مشخصات ظاهری: ۳۴۵ صفحه، مصور (رنگی) جدول

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۴۲۳۹-۱-۲

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

موضوع: فرهنگ عامه، ایران، تیران / Folklore Iran Tiran

موضوع: تیران، آداب و رسوم و زندگی اجتماعی

رده بندی کنگره: GR ۲۹۱

رده بندی دیویی: ۳۹۸/۲۰۹۵۵۹۳۵

شماره کتابشناسی ملی: ۸۷۱۸۶۳۹

ISBN: 978-622-94239-1-2

نام کتاب: فرهنگ عامیانهٔ مردم تیران اصفهان

نام نویسنده: حسین صابری تهرانی

ناشر: آستاره (تیران و کرون)

شمارگان: ۱۰۰۰

نوبت چاپ: اول ۱۴۰۰

لیتوگرافی و چاپ: بهار آزادی

طراحی جلد: سمیه طالب

قیمت: ۷۵۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

✓ مقدمه ۱۱

فصل اول / ادبیات عامیانه

✓ باورهای عامیانه ۱۸

✓ برخی باورهای عامیانه ۲۱

✓ موجودات افسانه ای در ادبیات عامه ۳۹

✓ ترانه های عامیانه ۴۳

✓ چاووش خوانی ۵۸

✓ مقایسه ی لهجه ای (کوبش و زبان تیرانی) ۶۱

✓ تفاوت های دستوری لهجه تیرانی ۶۴

✓ واژگان ویژه لهجه تیرانی ۶۵

✓ تبدیل و تغییر کلمات در لهجه تیرانی ۶۸

✓ فهرست آوانگاری ۷۱

✓ واژگان عامیانه در لهجه ی تیرانی ۷۲

✓ امثال و کنایات رایج در تیران ۱۰۷

✓ کنایات و استعارات عامیانه رایج در لهجه محلی ۱۳۷

✓ اعداد در لهجه تیرانی ۱۶۴

✓ نام حیوانات در لهجه تیرانی ۱۶۷

فصل دوم / آداب و هنرهای زندگی

- ✓ ۱۷۰ بارندگی
- ✓ ۱۷۴ کشاورزی در تیران قدیم
- ✓ ۱۷۷ میوه ها و سردرختی ها
- ✓ ۱۸۱ دامداری در گذشته
- ✓ ۱۸۷ مشاغل قدیم در تیران
- ✓ ۱۹۲ سنجش و اوزان
- ✓ ۱۹۶ مسکوکات رایج معاملات در شهر تیران قدیم
- ✓ ۱۹۷ سکه های رایج در دوره صفویه
- ✓ ۱۹۹ مسکوکات رایج دوره ناصرالدین شاه
- ✓ ۲۰۰ مسکوکات رایج دوره احمدشاه قاجار
- ✓ ۲۰۰ صنایع دستی
- ✓ ۲۰۲ پوشاک
- ✓ ۲۰۲ غذاها و شربت ها و خوردنی ها
- ✓ ۲۰۶ روش پختن نان سنتی با هیزم و تورکلی

فصل سوم / هنرهای عامیانه

- ✓ ۲۱۰ تعزیه و تعزیه خوانی
- ✓ ۲۱۲ خاستگاه تعزیه و نمایش واقعه کربلا در حسینیه قدیم تیران
- ✓ ۲۱۵ روضه خوانی
- ✓ ۲۱۶ نقالی
- ✓ ۲۱۸ موسیقی و هنر

فصل چهارم / آئین ها و رسم ها

- ✓ سیسمونی ۲۲۲
- ✓ زایمان ۲۲۲
- ✓ آداب و رسوم ازدواج ۲۲۵
- ✓ جشن عقد ۲۲۸
- ✓ مراسم عروسی ۲۳۲
- ✓ مراسم ازدواج سنتی به روایتی دیگر از دوران دورتر ۲۳۷
- ✓ شب قباله برون ۲۳۹

فصل پنجم / اعیاد و جشن ها

- ✓ مهرگان ۲۴۲
- ✓ جشن سده ۲۴۲
- ✓ شب چله ۲۴۳
- ✓ چهارشنبه سوری ۲۴۸
- ✓ سنت های استقبال از بهار ۲۵۰
- ✓ جشن نوروز ۲۵۳
- ✓ مقدمات برگزاری نوروز در شهر تیران ۲۵۶
- ✓ تاریخچه ای از تقویم و ماه های سال ۲۶۲
- ✓ تقویم در شمسی ۲۶۵
- ✓ گاه شمار حیوانی ۲۶۷
- ✓ سیزده بدر ۲۷۱
- ✓ جشن ها و اعیاد مذهبی ۲۷۳

فصل ششم / بناهای عامیانه

۲۷۸	 حمام	✓
۲۸۳	 قهوه خانه	✓
۲۸۵	 سقاخانه	✓
۲۸۸	 زورخانه	✓
۲۹۳	 سرپنگ	✓

فصل هفتم / بازی های محلی

۲۹۸	 بازی های سنتی	✓
۳۰۲	 شرح مختصری از چند بازی محلی	✓

عکس ها

۳۱۶	 عکس ها	✓
۳۳۵	 منابع و مآخذ	✓

مقدمه

شهر تیران، یکی از شهرهای باستانی و تاریخی ایران است که تاریخچه چند هزار ساله دارد اما در باب تاریخ، فرهنگ عامیانه و معماری آن، تحقیقات زیادی صورت نگرفته است. زبان رایج مردمان آن، فارسی است که آن را به شکل و حالت خاصی بیان می کنند و ما به آن لهجه و گویش تیرانی می گوئیم که تشابه بسیار زیادی با لهجه اصفهانی دارد و بدون آشنایی با لغات و اصطلاحات آن، درک آن مشکل خواهد بود. نکته بسیار جالب این است که هر تازه واردی به شهر تیران وارد می شود، ابتدا به مشابَهت و گاهی یکسانی لهجه تیرانی با لهجه اصفهانی پی می برد و این سوال در ذهن متبلور می شود که به چه دلیل لهجه و گویش عامیانه ی مردم تیران با لهجه و گویش عامیانه مردم اصفهان تشابه دارد؟ شاید مهمترین دلیل آن اصالت تاریخی و رابطه اقتصادی و فرهنگی گذشته بین این دو شهر باشد و مهاجرت های پی در پی که از قرن های گذشته بین دو شهر اصفهان و تیران انجام گرفته است^۱ و هنوز هم در جریان است و دیگر اینکه هر دو شهر در خطه ی اصفهان از سابقه و قدمتی طولانی برخوردار هستند.

۱. در دفتر ولایتی کشاورزان شهر تیران ده ها باغ و آب ملک کشاورزی متعلق به اصفهانی هاست که هنوز با نام

و القاب آنها موجود است.